

СЕКЦІЯ № 13. Актуальні проблеми спеціальної психології.

Łodygowska Ewa

doktor nauk społecznych (w dziedzinie psychologii), Zakład Psychologii Rozwoju Człowieka, Instytut Psychologii, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin (Polska)

Szebanowa Witalia

doktor nauk psychologicznych, profesor Wydziału Psychologii Praktycznej,
Kherson State University, Cherson, Ukraina

PRZEKONANIA NA TEMAT RÓŻNYCH FORM POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ U RODZICÓW DZIECI Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ

Stosowana wobec dzieci i młodzieży pomoc psychologiczna ma istotne znaczenie, gdyż ukierunkowana jest nie tylko na pracę z bieżącymi problemami, ale również wiąże się z długofalowymi konsekwencjami rozwojowymi. W przypadku pracy z osobami niepełnoletnimi, ważnym czynnikiem jest współpraca z rodzicem, którego rola sprowadza się do podejmowania szeregu różnorodnych działań umożliwiających dziecku skorzystanie z owej pomocy (np. organizacji planu dnia i dojazdu), jak również - motywowania go do kooperowania z psychologiem (Bogdanowicz, 2007; Reid, 2004, 2018). Toteż kluczowe znaczenie mają przekonania rodzica dotyczące zasadności, efektywności i celowości proponowanych form pomocy psychologicznej, gdyż od owych przekonań zależy poziom zaangażowania dziecka w zaoferowaną pomoc (Costelloe, Davis, Cavenagh, 2015).

W zaprezentowanym raporcie skoncentrowano się na przekonaniach rodziców dotyczących trzech najczęściej stosowanych w Polsce form pomocy psychologicznej: 1) diagnozy psychologicznej, 2) konsultacji psychologicznej i 3) terapii psychologicznej. Wymienione rodzaje oddziaływań są w Polsce świadczone bezpłatnie w ramach opieki psychologiczno-pedagogicznej, oferowanej przez rejonowe placówki oświatowe - poradnie psychologiczno-pedagogiczne, zatrudniające psychologów, pedagogów i logopedów. Celem przedstawionych

badania było zweryfikowanie, czy istnieją różnice między rodzicami dzieci ze specyficznymi trudnościami w nauce (dysleksja i dysortografia) a rodzicami dzieci bez tego typu zaburzeń w zakresie przekonań na temat wyżej wymienionych form pomocy psychologicznej. W badaniach założono, że ponieważ rodzice dzieci dyslektycznych zdecydowanie częściej korzystają ze wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych (Bogdanowicz, 2003; 2006), ich przekonania wobec różnych form pomocy będą bardziej pozytywne niż przekonania rodziców dzieci, które z racji braku zaburzeń nie muszą korzystać z pomocy specjalistycznej.

W badaniu zastosowano autorską ankietę składającą się z 6 pytań dotyczących zasadności i skuteczności różnych form pomocy psychologicznej: *1) W przypadku występowania niektórych problemów dziecka niezbędna jest diagnoza psychologiczna, 2) Diagnoza psychologiczna jest skuteczną metodą rozpoznania problemów dziecka, 3) Niektóre problemy dziecka wymagają omówienia podczas konsultacji psychologicznej, 4) Konsultacja psychologiczna jest skuteczną metodą rozwiązywania problemów dziecka, 5) W przypadku występowania niektórych problemów u dziecka niezbędna jest terapia psychologiczna, 6) Skutkiem terapii psychologicznej jest pozytywna zmiana w funkcjonowaniu dziecka.*

Osoby badane musiały wybrać jedną odpowiedź spośród trzech możliwości: *tak, nie* lub *nie mam zdania*. Dodatkowo zastosowano ankietę pozwalającą zebrać dane demograficzne oraz istotne informacje o dziecku i jego (zdiagnozowanych) zaburzeniach.

Badanie było dobrowolne i anonimowe. Dobór osób do badania miał charakter losowo-celowy. Ze zbadanej grupy 222 osób wyodrębniono 25 rodziców dzieci z dysleksją, następnie uwzględniając kryterium płci, wieku i wykształcenia dobrano tak samo liczną grupę rodziców dzieci bez zaburzeń. W rezultacie uzyskano grupę 50 osób - 38 matek i 12 ojców, w wieku 25-45 lat (4 osoby w wieku 25-30, 5 osób w wieku 31-35, 16 osób w wieku 36-40, 25 osób w wieku 41-45. Osoby badane pochodziły z rejonów północno-zachodniej Polski i zamieszkiwały wsie ($N = 11$), miasta do 10 tysięcy mieszkańców ($N = 9$), miasta

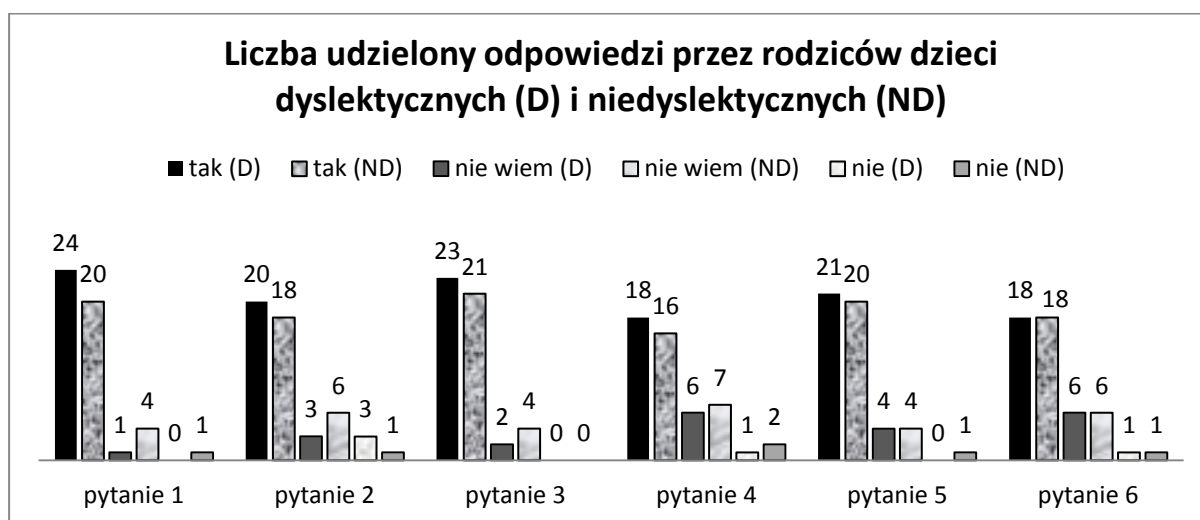
od 10 do 100 tysięcy mieszkańców ($N = 12$), miasta powyżej 100 tysięcy mieszkańców ($N = 18$). Dominowały osoby z wykształceniem średnim ($N = 18$) i wyższym magisterskim ($N = 16$). 2 osoby miały wykształcenie podstawowe, 9 - zawodowe, 5 - wyższe licencjackie. Porównane grupy miały taką samą strukturę płci, nie różniły się w zakresie wieku ($Chi^2(3, N = 50) = .240; p=.971$), miejsca zamieszkania ($Chi^2(3, N = 50) = .202; p=.977$), ani wykształcenia ($Chi^2(3, N = 50) = 2.533; p=.639$), toteż obie grupy można uznać za homogeniczne pod względem zmiennych demograficznych.

Wszyscy rodzice dzieci dyslektycznych korzystali z profesjonalnej pomocy w postaci badań psychologiczno-pedagogicznych dzieci (które w Polsce są warunkiem koniecznym do postawienia diagnozy o specyficznych trudnościach w nauce). W grupie osób bez zaburzeń - 10% dzieci (a w związku z tym również i rodziców) miało doświadczenia z diagnozą psychologiczno-pedagogiczną, aczkolwiek u dzieci nie rozpoznano istotnych problemów.

Grupy różniły się ponadto w zakresie doświadczeń terapeutycznych dzieci: 16 rodziców dzieci z dysleksją deklarowało udział dzieci w terapii logopedycznej, podczas gdy w grupie rodziców dzieci bez zaburzeń taki udział potwierdziło 7 osób ($Chi^2(1, N = 50) = 6.522; p=.011$). 7 rodziców dzieci dyslektycznych wskazywało na uczestniczenie dzieci w terapii psychologicznej (w grupie kontrolnej taki udział sygnalizował 1 rodzic) - różnice w tym zakresie między grupami okazały się istotne statystycznie ($Chi^2(1, N = 50) = 5.357; p=.021$). 14 osób wskazywało na udział dzieci z trudnościami dyslektycznymi w terapii pedagogicznej, żaden z rodziców dziecka bez dysleksji nie potwierdził uczestnictwa dziecka w tej formie pomocy ($Chi^2(1, N = 50) = 19.444; p>.001$).

Ponadto rodzice dzieci z obu grup korzystali z takich form pomocy (przeznaczonych dla rodziców) jak: konsultacje wychowawcze i warsztaty psychoedukacyjne. W tym zakresie w każdej z grup taki udział zgłaszało 8 rodziców (w konsultacjach) i podobny (6 rodziców dzieci z dysleksją i 5 rodziców dzieci bez specyficznych zaburzeń - w warsztatach).

Przeanalizowano ankiety wypełnione przez badanych - rozkład liczbowy rodzajów udzielonych odpowiedzi przez rodziców dzieci z dysleksją (D) i przez rodziców dzieci bez dysleksji (ND) prezentuje wykres 1.

Wykres 1. Liczbowy rozkład udzielonych odpowiedzi na poszczególne pytania przez rodziców dzieci z dysleksją (D) i bez zaburzeń dyslektycznych (ND)

Przeprowadzona analiza statystyczna wykazała, że rodzice w podobny sposób oceniają niezbędność diagnozy psychologicznej (pytanie nr 1) - $Chi^2(2, N = 50) = 3.164; p=.206$) i jej skuteczność jako metody rozpoznania problemów dziecka (pytanie nr 2) - $Chi^2(2, N = 50) = 1,439; p=.487$, niezależnie od własnych doświadczeń rodzicielskich w zakresie diagnozy psychologicznej dzieci. Rodzice z obu porównywanych grup mają podobny stosunek do konsultacji psychologicznej jako metody omawiania (pytanie nr 3) - $Chi^2(2, N = 50) = .758; p=.384$) i rozwiązywania problemów dziecka (pytanie nr 4) - $Chi^2(2, N = 50) = .528; p=.768$). W podobny sposób ($Chi^2(2, N = 50) = 1.024; p=.599$) oceniają niezbędność terapii psychologicznej w przypadku niektórych problemów dziecka (pytanie 5) i ujawniają identyczne przekonania na temat pozytywnych zmian jako skutków terapii psychologicznej (pytanie nr 6).

Uzyskane wyniki wskazują, że doświadczenie w częstotliwości korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogiczno-logopedycznej przez dzieci nie jest w przypadku rodziców czynnikiem, który wiąże się w istotny sposób z ich przekonaniem na temat niezbędności i skuteczności różnych form pomocy psychologicznej. Również bycie rodzicem dziecka z dysleksją, mimo iż związane

jest z większą potrzebą w zakresie wielokrotnego korzystania z pomocy specjalistów z poradni czy pedagogów-terapeutów ze szkoły, nie wzmacnia przekonań rodziców w analizowanym aspekcie. Jednocześnie warto podkreślić, że ograniczeniem badania może być zastosowana (niestandardyzowana) metoda, niewielka grupa osób, jak również fakt, iż podobny odsetek rodziców z obu grup korzystał z form pomocy przeznaczonej dla rodziców (konsultacji wychowawczych, warsztatów), co mogło wpłynąć na ujawniane przez nich przekonania. Ponadto przekonania na temat zasadności obejmowania dziecka pomocą psychologiczną mogą być również warunkowane innymi czynnikami - nie ujętymi w prezentowanych badaniach np. świadomością rodziców dotyczącą problemów dziecka, ich wiedzą ogólną, oczekiwaniami czy postawami rodzicielskimi (Bogdanowicz i wsp. 2007; Rimkute i wsp., 2014). Zagadnienie to na pewno jest warte dalszej eksploracji, ze względu na to, iż pozytywne przekonania rodzica na temat pomocy udzielanej dziecku mają wpływ na poziom zaangażowania i współpracy zarówno dziecka, jak i rodzica.

Literatura:

Bogdanowicz M. (2003). Diagnoza dysleksji rozwojowej w Polsce. [w:] B. Kaja (red.) Diagnoza dysleksji. Bydgoszcz: Wydawnictwo AB.

Bogdanowicz M. (2006). Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu – pomoc psychologiczna i pedagogiczna. [w:] G. Krasowicz-Kupis (red.) Dysleksja rozwojowa. Perspektywa psychologiczna. Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia

Bogdanowicz M., Adryjanek A., Rożyńska M. (2007). Uczeń z dysleksją w domu. Poradnik nie tylko dla rodziców. Gdynia: Wydawnictwo Operon.

Costelloe, S., Davis, S., Cavenagh, P. (2015) Parental Beliefs about Stammering and Experiences of the Therapy Process: An On-line Survey in Conjunction with the British Stammering Association. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 183, 82-91.

Reid, G. (2004). *Dyslexia: a complete guide for parents*. Chichester: Wiley.

Reid, G. (2018). *Dysleksja. Podręcznik praktyka*. Gdańsk: Harmonia Universalis.

Rimkute, L., Torppa, M., Eklund, K., Nurmi, J-e., Lyytinen, H. (2014). The impact of adolescents` dyslexia on parents` and their own educational expectations. *Reading & Writing*, 27, 1231-1253.

Відомості про авторів

Łodygowska Ewa, doktor nauk społecznych (w dziedzinie psychologii), Zakład Psychologii Rozwoju Człowieka, Instytut Psychologii, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin (Polska)

Шебанова Віталія Ігорівна, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри практичної психології, Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна.

Для отримання примірника збірника автором статті:

Шебанова Віталія Ігорівна, м. Херсон, моб. тел. 050-911-19-56, Нова пошта: відділення №9, м. Херсон, **E-mail:** vitaliashebanova@gmail.com